

МЛАДЕН ИСАЕВ ПРЕД „ЛИТЕРАТУРНА МИСЪЛ“

Уважаеми др. Исаев, този път Вашата годишнина съвпада с една друга — тази от основаването на Съюза на трудовоборческите писатели. По този повод бихте ли ни разказали за атмосферата в него и изданията му, за дейността му, за неговата роля и значение за ленинизацията на литературния ни фронт?

Как лично Вие като творец възприехте и изживяхте този процес?

И за да свържем миналото с настоящето и бъдещето — как виждате развитието на традициите на революционната ни литература през този половин век и ролята на младата смяна в тяхното продължение?

Тежка и драматична беше обществената атмосфера в началото на 30-те години. Светът на капитализма, включително и България, се характеризираше с криза, жестока експлоатация, безработица, мизерия, изострена борба против настъпващия фашизъм, възход на революционното движение. Наред с буржоазния свят съществуваше и една социалистическа държава, в която при огромни трудности се изграждаше новият свят. Страната на съветите беше надежда и опора на измъченото трудово човечество. Срещу нея се възправяше настръхнал империалистическият свят и подготвяше кръстоносен поход, за да я заличи от лицето на земята. . .

В такава атмосфера ние, младите тогава български писатели-антифашисти, правехме усилия да създаваме революционна социалистическа литература в духа на традициите на Христо Смирненски. Писателите-комунисти, верни на идеалите и делото на партията, по примера на съветската литература издигнаха лозунга *за ленинизация на революционната литература*. Особено във в. „РЛФ“ (Работнически литературен фронт) фанатично се отстояваше този лозунг, разбира се, без необходимата ленинска гъвкавост, задълбоченост и широта. Това между другото се дължеше на неопитността на младите писатели и на левосектантския курс на Централния комитет на партията. И все пак, исторически погледнато, „РЛФ“ има определена заслуга за ленинизацията на литературата ни в оня труден период.

Въпреки сектантството още през 1932 г. по почин на писателите-комунисти се постави на сериозно обсъждане въпросът за създаване на организация на писателите-антифашисти, в която освен комунистите да бъдат включени всички писатели — противници на фашизма. След продължителни спорове се стигна до общо решение да се основе съюз на революционните писатели-антифашисти в България върху три основни принципа: *борба против фашизма; за социализъм; в защита на съветската култура*. За ония условия това беше най-приемливата платформа. Върху нея бе изграден новият писателски съюз. За да може да съществува легално, прие се той да се нарича Съюз на трудовоборческите писатели в България.

Нашият по същество революционен антифашистки писателски съюз бе основан през 1932 г. В него влязоха освен писателите-комунисти редица безпартийни, анархисти, земеделци, социалдемократи, неколцина видни безпартийни

комунисти като Людмил Стоянов, Светослав Минков, Мария Грубешлиева, Гьончо Белев, Димитър Хаджилиев (секретар на съюза) и др. Активно участие при основаването на съюза взеха тогавашните анархисти Ламар, Славчо Васев, Здравко Сребров, Мицо Андонов, които по-късно влязоха в комунистическата партия.

Беше депозиран за утвърждаване в Министерството на вътрешните работи уставът на съюза, но доколкото знаа, той остана неутвърден и съюзът ни продължи да съществува полулегално.

Орган на Съюза на трудовоборческите писатели стана „Фронт на трудовоборческите писатели“ с главен редактор Александър Жендов, видния художник, талантлив публицист и фейлетонист. В съюзния орган сътрудничеа голям брой видни писатели антифашисти. Така на практика се осъществяваше в оня сектантски период единният антифашистки фронт на писателите. Този факт красноречиво говори за положителната еволюция у писателите-комунисти, които, скъсвайки със сектантството, усвояваха правилното разбиране за ленинизирването на литературата, за единния фронт с останалите писатели-антифашисти.

Когато след преврата на 19 май 1934 г. всички легални антифашистки издания бяха забранени, писателите-антифашисти се сдобиха с ново свое литературно издание — в. „Кормило“. Може с основание да се каже, че „Кормило“ продължи линията на „Фронт на трудовоборческите писатели“.

„РЛФ“, „Фронт“, „Кормило“, литературните седмичници „Щит“, „Брод“, „Литературен преглед“ (ред. Людмил Стоянов), „Звезда“ и „Нова литература“ (ред. Георги Бакалов) — тези и други наши издания от 30-те години допринесоха много за ленинизирването на литературата у нас, за задълбоченото и правилно прилагане на Лениновите принципи.

След 1935 г., когато бе ликвидирано левосектантството в партийното ръководство, започна и сериозната марксистко-ленинска оценка на литературното наследство в националната ни литература. В това важно дело особена заслуга имат такива авторитетни личности като Тодор Павлов и Георги Бакалов.

Ленинизирването на литературата ни през 30-те години безспорно подпомогна разцвета на талантите на такива писатели като Георги Караславов и Людмил Стоянов, Христо Радевски и Николай Хрелков, Орлин Василев и Крум Велков, Ламар и Никола Вапцаров и редица други, чиито най-ярки произведения влизат в златния фонд на литературата ни. За съжаление нашата литературна история все още не е оценила по достойнство този процес, не му е отдала нужното внимание.

Що се отнася до моето лично участие в литературния процес през 30-те години, ще отбележа само, че Лениновите идеи за литературата са ми помогнали извънредно много в творческата работа. Благодаря на съдбата, че ме свърза с такива личности като Тодор Павлов, Георги Бакалов, Георги Караславов, Александър Жендов, Никола Вапцаров и др., допринесли толкова много за извисяване на революционната ни литература.

През първата половина на 30-те години в Съветския съюз в средата на Съюза на съветските писатели се водиха оживени дискусии за творческия метод на социалистическата литература. Както в съветската, така и в световната революционна литература бяха постигнати високи успехи. Очевидно геният на Максим Горки е допринесъл да се намери най-точното определение на метода на новата литература — *социалистически реализъм*.

У нас методът на социалистическия реализъм беше неразделен от ленинизирването на литературата ни. Ние го възприехме, но по цензурни съображения го нарекохме *нов художествен реализъм*. Така той влезе в литературната ни история. . . Разбира се, през изминалите петдесет години социалистическият

реализъм теоретически претърпя голямо развитие, но и днес неговите диалектически развиващи се принципи като естетически отворена система са валидни за литературата въпреки продължаващите спорове.

През изминалия половин век традициите на революционната социалистическа литература намериха значително развитие в творчеството на най-талантливите наши писатели от всички поколения. Социалистическият реализъм стана основен творчески метод за цялата ни литература след деветосептемврийската революция. Литературата ни се обогати с ярки творби, някои от които влязоха във фонда на националната ни класика. Такива са редица от романите на Георги Караславов, Димитър Димов, Димитър Талев, Емилиян Станев. Обогати се и поезията ни. От поколението на най-възрастните Дора Габе и Елисавета Багряна, през следващите генерации на Димитър Методиев, Павел Матев, Веселин Ханчев, Пеню Пенев, Георги Джагаров, Любомир Левчев до редица от най-младите в поезията ни революционните социалистически традиции намериха високо продължение.

Не може да не се отбележи обаче, че при младите поети и белетристи продължаването на благородните традиции върви сложно и противоречиво. Наред с безспорните сполуки в законния си стремеж към новаторски търсения у мнозина талантиливи поети и белетристи се забелязва едно странене от гражданската проблематика, насочване предимно към периферни теми и сюжети.

Този въпрос според мене заслужава сериозното внимание на литературната критика и на редакциите.

Въпреки всички слабости и недостатъци, неизбежни в един нов литературен процес, днес българската художествена литература в лицето на най-талантливите творци с безспорен успех продължава повелята на времето, отстоява класово-партийната линия, бележи нов възход.